

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه حضرت خدیجه کبری (س)

شهرستان سوسنگرد

عنوان مقاله:

تحلیل و تبیین قیام عاشورا

استاد راهنما:

سرکار خانم امیری (زید عرها)

پژوهشگر:

حسنه جرفی

تابستان ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

حماسه حسینی ، انقلاب به تمام معنی کلمه بود ، قیامی که هدفش حفظ کیان امت محمد (صلی الله علیه وآله) و مصون داشتن عقاید مسلمانان و حمایت از سنت رسول خدا (صلی الله علیه وآله) و دور ساختن مزدوران از آن است . اصول و مبانی قیام عاشورا نگاهی عمیقتر و کلی تر و منطقی تر به قیام دارد و این قیام زمینه ها و زیرساختهایی دارد و هر سه عامل بیعت خواهی یزید از امام حسین (علیه السلام) و دعوت مردم کوفه و امر به معروف و نهی از منکر باعث پیدایش این قیام شدند و موضع امام در برابر هر کدام متفاوت است عوامل دیگری نیز در پیدایش این حادثه دخیل هستند . ولی به نوعی به یکی از این سه عامل بر می گردد . اهداف و انگیزه های امام (علیه السلام) در این قیام احیای آیین خدا و نجات اسلام از چنگال بدعتها و اصلاح امت و تشکیل حکومت اسلامی بود . کارکردهای مدیریت و رهبری در حرکت حسینی در متعالی ترین وجه خود تجلی یافته است . در قیام عاشورا حرکت خواص به دنبال خود حرکت عوام را می آورد . امام سجاد و دیگر اسیران پس از شهادت امام حسین (علیه السلام) در سختترین شرایط روحی و روانی ، بزرگترین و خطرناکترین مسئولیتها را به عهده گرفتند و جنایات بنی امیه را برملا نمودند و نام عاشورا را در اذهان مردم تثبیت کردند تا این نهضت به ثمر برسد . پیام های عاشورا می تواند جبهه کفر و استکبار را شکست بدهد و مهمترین نتیجه این قیام نجات اسلام از چنگال نقشه های بنی امیه است و بنی امیه با کشتن امام حسین (علیه السلام) سبب برچیده شدن دودمان خود شدند . پرده از روی اعمال و مقاصد شوم خود برداشته و خشم و غضب ملل اسلام را خریداری کرد . حرکت انقلابی امام حسین (علیه السلام) و شهادت وی و یارانش سرمشقی برای آزادگان جهان شد و بسیاری از رهبران آزادی خواه در پیشبرد نهضت و قیام خویش ، حرکت امام حسین (علیه السلام) را سرلوحه کار خود قرار داده و به پیروزی رسیده اند .

واژگان کلیدی

➤ عاشورا

روزدهم محرم که شهادت حسین بن علی (علیه السلام) است ^۱.

➤ نهضت

جنبش ، حرکت ، قیام ^۲.

➤ خواص

اسم ، جمع خاصه ، نزدیکان ، بزرگان ، برگزیدگان قوم ^۳.

➤ قیام

برخاستن ، بپاخاستن ، ایستادن ^۴.

➤ رهبری

عمل راهبر، هدایت ، ارشاد ^۵.

➤ زمینه

طرح ، سطح و روی چیزی ، نقشه ^۶.

^۱ . محمد ، معین ، فرهنگ فارسی، انتشارات امیرکبیر ، چاپ ۸، ۱۳۷۱

^۲ . همان

^۳ . همان

^۴ . همان

^۵ . همان

^۶ . همان

مقدمه

عاشورا حرکتی اعتراض آمیز به وضع موجود و در جهت احیای سیره رسول خدا و دفاعی از اسلام ناب و ارزشهای فراموش شده دینی بود و امر به معروف و نهی از منکر تنها ابزاری برای دستیابی به همین هدف عمده و محوری بوده است که امام حسین (علیه السلام) در مدینه با پذیرفتن بیعت و در کربلا با پذیرفتن شهادت خود و یارانش به آن عمل کرده است. در این حرکت امام به عنوان رهبر و پیشوای در هر مرحله، به تناسب وضع موجود حرکت اعتراض خویش را شکل داده است. این حرکت با وعده پشتیبانی مردم کوفه، می توانست تا تشکیل حکومت اسلامی نیز ادامه پیدا کند. و اگر در کربلا با شرایطی که پیش آمد به مرحله نهایی نرسید، امری است که چیزی از عظمت حرکت مدبرانه امام حسین برای حیات مجدد اسلام ناب و احیای سنت پیامبر و اصلاح انحرافات گسترده موجود نمی کاهد. آنچه این تدبیر و حرکت را سرآمد همه حرکت های اصلاحی دیگری سازد، روش و سلوک و ارزشهای بی بدیل شخصیت رهبری حرکت است که بر همه جوانب این قیام سایه افکنده است. انگیزه و شیوه حضرت در حرکت و رهبری نهضت الگویی ماندگار پیش روی همه کسانی می گذارد که در شرایطی چون شرایط امام در جهت اصلاح وضع موجود گسترش عدالت و ارزشهای انسانی و اسلامی باشد. درست از همین نقطه است که شناخت درست عاشورا و پیامها و پیامدها و نقش آفرینی های آن و فهم درست و جامع فرهنگ حسینی و مسئولیتی که در جهت احیای این فرهنگ و آن همه پیام، بردوش جامعه اسلامی بویژه متولیان فرهنگ دینی مردم سنگینی می کند، یک مسئولیت بزرگ و راهگشا است.

و من الله التوفیق

حسنه جرفی

۱۳۹۲/۴/۲۶

دستاوردها و پیامدهای عاشورا

قیام عاشورا مهمترین رویداد تاریخی پس از ظهور اسلام بود. این قیام پیامدهای مهمی در برداشت که نتایج ثمر بخش آن تا قیامت به عنوانه حماسه ای بزرگ و جاوید باقی خواهد ماند.

احیای اسلام و آیین حق

قیام امام حسین (علیه السلام) نه تنها آیین پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه و آله) را نجات داد بلکه از محو اهداف رسالت سایر انبیا نیز جلوگیری کرد چرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کامل کننده رسالت پیامبران گذشته و خاتم رسولان و دین او خاتم ادیان بود. گویا تلاش های همه انبیای گذشته مقدمه ای بود. برای ظهور پیامبر خاتم و سپردن پرچم هدایت بشری به دست آن حضرت تا دامنه قیامت. و بیم آن می رفت که ثمرات تلاش های انبیا و به ویژه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به فراموشی سپرده شود. در چنین شرایطی شهادت امام حسین (علیه السلام) به احیای آیین خدا کمک کرد و درخت توحید و نبوت و طراوت و سرسبزی تازه ای بخشید^۱.

الگوسازی برای آزادگان

هر چند به ظاهر، در عاشورای سال ۶۱ هجری پیروزی از آن یزیدیان بود و نبرد نابرابر کربلا به نفع جبهه باطل به پایان رسید؛ ولی درنگاه عمیق، پیروزی حقیقی متعلق به امام حسین (علیه السلام) و یاران او بود. چرا که آن حضرت در آن حادثه و قیام راه و رسمی

^۱. سعید داودی، مهدی رستم نژاد، عاشوراء، قم، مدرسه علی ابن ابیطالب، ص ۱۳۸۴، ۴۹۱، صص ۴۹۸-۴۹۷.

ماندگار در عالم به یاد گار گذاشت و با خون سرخش مکتبی را برای مسلمانان بلکه همه آزادگان جهان بنا نهاد ، که تا همیشه تاریخ باقی است . و سرمشق حق طلبان عالم است ^۱ . حرکت انقلابی امام حسین (علیه السلام) و شهادت وی و یارانش سرمشقی برای آزادگان جهان شد و بسیاری از رهبران آزادی خواه در پیشبرد نهضت و قیام خویش ، حرکت انقلابی امام حسین (علیه السلام) را سرلوحه کار خود قرار داده اند و به پیروزی رسیده اند ^۲ . زمان از صورت یک حادثه تاریخی بیرون آمده و به یک مکتب انسان ساز و افتخارآفرین تبدیل شده است .

^۱ . همان ، ص ۴۹۹ .
^۲ . همان .

نتیجه گیری کلی

اصول و مبانی قیام عاشوراگاهی عمیق تر و کلی تر به قیام عاشورا دارد و بدعت سبب از بین رفتن سنت اسلام و رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شده بود و باید مردم را که غرق در مسائل دنیوی و مادی شده بودند بیدار کرد، امام حسین (علیه السلام) نسبت به بیعت خواهی یزید حالت دفاعی و نسبت به دعوت مردم کوفه موضع تعاون و همکاری داشت و از روز نخست با اشعار امر به معروف و نهی از منکر که اساس ترین عامل پیدایش قیام بوده است حرکت کرد فرزند رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با اهداف و انگیزه های نجات اسلام خود را فدا کرد و آمادگی خود را برای تشکیل حکومت اسلامی اعلام کرد، مدیریت حماسه عاشورا، الگوی کارآمدی را برای هدایت جامعه انسانی به دست می دهد. خواص جبهه حق تسلیم جلوه های دنیا شدند و دین را فدای دنیا کردند و به موقع از حق حمایت نکردند و کاروان اسیران برای به ثمر رساندن قیام عاشورا با روشن بینی خاص خود از فرصت های مناسب تا حد ممکن استفاده کردند. تا قیام عاشورا را به ثمر برسانند و حکومت اموی را، رسوا کنند، پیام ها و درس های عاشورا منحصر به آن زمان نیست و این پیام ها و درس های عاشورا کافی است تا یک ملت را از ذلت به عزت برسانند و دستاوردهای قیام عاشورا از مرزهای اسلام فراتر رفته بلکه بسیاری از متفکران جهان آن را به عنوان الگویی برای نجات ملت های مظلوم یاد می کنند و بنیان گذار مکتب عاشورا، راهکارهای وصول به هدف را عملاً و با سخن از طریق خطبه ها به همگان نشان دادند. که جمعیتی اندک و با انگیزه الهی می توانند در برابر انبوه دشمنان پیروز شوند و به اهداف والای خود برسند. با این تحقیق تا حدودی توانستم به اهدافی که از پیش تعیین کرده بودم برسم و اگر کاستی در این تحقیق بود شایسته است پژوهشگران هم به بررسی این موضوع بپردازند.

فهرست منابع

* قرآن کریم

* بحار الانوار

۱. اسدی نسب ، محمدعلی ، « اصول و مبانی نهضت عاشورا » ، مجموعه مقالات کنگره امام حسین و مقاومت ، بی جا ، بی تا .
۲. اسماعیلی ، مهدی ، پایگاه اطلاع رسانی تبیان نیوز .
۳. پیشوایی ، مهدی ، سیره پیشوایان ، بی جا ، بی تا .
۴. حمیدزاده ، بهرام ، « جلوه های مدیریتی در حرکت امام حسین » ، فصلنامه حکومت اسلامی شماره ۲۶ ، سال هفتم ، شماره چهارم ، زمستان ۱۳۸۱ .
۵. خلیلی ، ابراهیم ، سایت ایمان ما ، بعثت غدیر عاشورا مهدویت .
۶. داودی ، سعید ، رستم نژاد ، مهدی ، عاشورا ، قم ، مدرسه امام علی بن ابی طالب ۱۳۸۴ .
۷. رضایی مهر ، حسن ، « نقش خواص و عوام در شکل گیری حادثه عاشورا » ، گنجینه معارف .
۸. عطاری کرمانی ، عباس ، امام حسین آبروی همیشه تاریخ ، چاپ دوم ، تهران ، ذهن آویز .
۹. همان ، ره توشه راهیان نور ، ویژه محرم ، معاونت آموزش دفتر تبلیغات اسلامی قم ، چاپ اول ، ۱۳۷۶ .
۱۰. همان ، پیام های عاشوراء قم ، پژوهشکده تحقیقات اسلامی ، نماینده ولی فقیه در سپاه ، مدیریت تحقیقات عاشوراء ، چاپ اول ، ۱۳۷۷ .
۱۱. مزیانی ، محمد صادق ، « درسها و عبرتهای عاشورا در عرصه رفتار سیاسی » ، فصلنامه حکومت اسلامی شماره ۲۷ ، بهار ۱۳۸۲ .

۱۲. مطهری ، مرتضی ، پورحسین ، مهدی ، « پیام های عاشورا و خطر تحریف » ، فصلنامه حکومت اسلامی شماره ۲۷ ، سال هشتم ، شماره اول بهار ۱۳۸۲ .
۱۳. همان ، حماسه حسینی ، ج ۱ ، چاپ شصت و چهارم ، تهران ، انتشارات صدرا ۱۳۶۳ .
۱۴. معین ، محمد ، فرهنگ فارسی معین ، انتشارات ثامن .
۱۵. مهوری ، محمد حسین ، « عاشورا عرصه حضور سیاسی زنان در مبارزه و جهاد » ، فصلنامه حکومت اسلامی شماره ۲۶ ، سال هفتم ، شماره چهارم ، زمستان ۱۳۸۱ .
۱۶. نجمی ، محمد صادق ، سخنان حسین بن علی از مدینه تا شهادت ، انتشارات اسلامی .
۱۷. هاشمی نژاد ، عبدالکریم ، درسی که حسین به انسانها آموخت ، شمسی فراهانی چاپ پانزدهم ، تهران ، موسسه انتشاراتی فراهانی ، تابستان ۱۳۹۱ .